CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
NILS WAHL
prezentate la 26 martie 2015 [1]

Cauza C-597/13 P

Total SA
împotriva

Comisiei Europene

„Recurs — Concurență — Înțelegeri — Piața cerii de parafină în Spațiul Economic European și piața germană de «gatsch» — Stabilirea prețurilor și împărțirea pieței — Decizie de constatare a unei încălcări a normelor de concurență — Încălcare săvârșită de o societate filială deținută în proporție de 100 % de o societate-mamă — Prezumție de influență decisivă exercitată de societatea-mamă asupra filialei — Răspunderea societății-mamă care decurge în mod exclusiv din comportamentul ilicit al filialei sale — Efectele unei hotărâri care privește filiala asupra situației juridice a societății-mamă”

I – Introducere

1. Prezenta cauză are drept obiect un recurs îndreptat împotriva Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 13 septembrie 2013, Total/Comisia [2].

2. Această cauză invită printre altele Curtea să definească efectele unei hotărâri [3] care privește o filială asupra situației juridice a societății-mamă, atunci când răspunderea societății-mamă decurge în mod exclusiv din comportamentul ilicit al filialei sale. În opinia noastră, aceasta oferă ocazia să se sublinieze că, în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE [4], revine în primul rând Comisiei Europene obligația de a acționa în conformitate cu hotărârile Curții și ale Tribunalului. Pe lângă anumite precizări privind conținutul acestei obligații de executare în cazul unei acțiuni introduse de o entitate juridică obligată în solidar cu alte entități la plata unei amenzi, Curtea este astfel chemată, în prelungirea concluziilor desprinse din Hotărârea Comisia/Tomkins [5], să formuleze anumite lămuriri cu privire la întinderea și la limitele intervenției instanței atunci când este sesizată cu acțiuni paralele introduse de entități condamnate și sancționate în solidar pentru o încălcare a normelor de drept al Uniunii în materia concurenței.

3. Pe de altă parte, Curtea este de asemenea chemată să se pronunțe cu privire la întinderea controlului jurisdicțional al motivării respingerii indiciilor și argumentelor prezentate de o societate-mamă în vederea răsturnării prezumției de exercitare a influenței decisive asupra comportamentului filialei sale.

1 — Limba originală: franceza.

2 — T-548/08, EU:T:2013:434, denumită în continuare „hotărârea atacată”.

3 — În speță, este vorba despre hotărârea pronunțată în aceeași zi ca și hotărârea atacată în cauza Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423).

4 — Potrivit acestei dispoziții, „[i]nstituția […] emitentă a actului anulat […] este obligată să ia măsurile impuse de executarea hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene”.

5 — C-286/11 P, EU:C:2013:29.

II – **Istoricul litigiului**

4. Istoricul cauzei, precum și conținutul deciziei în litigiu au fost prezentate pe scurt de Tribunal la punctele 1-16 din hotărârea atacată, la care este trimis cititorul pentru mai multe detalii.

5. În scopul analizei prezentului recurs, ne vom limita să amintim următoarele considerații.

6. Prin Decizia C(2008) 5476 final din 1 octombrie 2008 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/39.181 – Ceară de lumânări) (denumită în continuare „decizia în litigiu”), Comisia a constatat că recurenta și filiala sa deținută aproape 100 %, și anume Total France SA (denumită în continuare „Total France”), au încălcat, împreună cu alte întreprinderi, articolul 81 alineatul (1) CE și articolul 53 alineatul (1) din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3, Ediție specială, 11/vol. 53, p. 4) prin participarea la o înțelegere pe piața cerii de parafină în Spațiul Economic European (SEE) și pe piața germană de „gatsch”. Recurenta, Total SA (denumită în continuare „Total”), și filiala sa, Total France, figurau printre destinatarii deciziei în litigiu.

7. Potrivit Comisiei, angajați ai Total France au participat în mod direct la încălcare pe toata durata acesteia. Prin urmare, Comisia a apreciat că Total France era răspunzătoare pentru participarea sa la înțelegere [considerentele (555) și (556) ale deciziei în litigiu]. În plus, între anul 1990 și încetarea încălcării, Total France era deținută direct sau indirect în proporție mai mare de 98 % de Total. Comisia a considerat că se putea prezuma în acest temei că Total exercita o influență decisivă asupra comportamentului Total France, întrucât cele două societăți făceau parte din aceeași întreprindere [considerentele (557)-(559) ale deciziei în litigiu].

8. Cuantumul amenzilor aplicate în speță a fost calculat pe baza Orientărilor privind calcularea amenzilor aplicate în temeiul articolului 23 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003[6], în vigoare la data notificării comunicării privind obiecțiunile.

9. În temeiul orientărilor menționate, în ceea ce privește recurenta și filiala sa, Comisia a ajuns la un cuantum total al amenzii în valoare de 128 163 000 de euro [considerentul (785) al deciziei în litigiu].

10. Potrivit dispozitivului deciziei în litigiu:

„*Articolul 1*

Întreprinderile următoare au încălcat articolul 81 alineatul 1 [CE] și, începând de la 1 ianuarie 1994, articolul 53 din Acordul privind SEE prin participarea, în perioadele indicate, la un acord continuu și/sau la o practică concertată în sectorul cerii de parafină în cadrul pieței comune și, începând de la 1 ianuarie 1994, în cadrul SEE:

[…]

Total France […]: de la 3 septembrie 1992 până la 28 aprilie 2005 și

[Total]: de la 3 septembrie 1992 până la 28 aprilie 2005.

În ceea ce privește întreprinderile următoare, încălcarea privește de asemenea, pentru perioadele indicate, gaciul [de parafină] vândut clienților finali pe piața germană:

[…]

6 — JO 2006, C 210, p. 2, Ediție specială, 08/vol. 4, p. 264, denumite în continuare „Orientările din 2006”.

Total France […]: de la 30 octombrie 1997 până la 12 mai 2004 și

[Total]: de la 30 octombrie 1997 la 12 mai 2004.

Articolul 2

Pentru încălcarea menționată la articolul 1 se aplică următoarele amenzi:

[…]

Total France […] în solidar cu [Total]: 128 163 000 de [euro];

[…]”

III – **Hotărârea atacată și hotărârea pronunțată în cauza Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08)**

11. Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 16 decembrie 2008, recurenta a introdus o acțiune formulând în total nouă motive. Primele șapte motive erau invocate în susținerea concluziilor având ca obiect anularea deciziei în litigiu în măsura în care aceasta o privește și urmăreau în esență să arate că nu îi putea fi imputat comportamentul ilicit al filialei sale, Total France. Ultimele două motive erau, la rândul lor, invocate în susținerea concluziilor formulate cu titlu subsidiar și având ca obiect eliminarea sau reducerea amenzii care fusese aplicată recurentei.

12. Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins toate motivele invocate și, prin urmare, a respins acțiunea în ansamblu. În ceea ce privește în special cererea având ca obiect modificarea cuantumului amenzii, Tribunalul a reținut, la punctul 224 din hotărârea atacată, următoarea concluzie:

„În ceea ce privește exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul concluzionează că reclamanta nu a demonstrat nicio eroare sau neregulă în decizia [în litigiu] care ar justifica eliminarea amenzii care îi fusese aplicată sau reducerea cuantumului amenzii respective. Acesta consideră de asemenea că, având în vedere toate împrejurările speței, în special gravitatea și durata încălcării săvârșite de reclamantă, cuantumul amenzii aplicate acesteia este corespunzător.”

13. În hotărârea atacată, pronunțată în aceeași zi în cauza Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423), Tribunalul a respins toate motivele, cu excepția celui de al optulea, care era întemeiat pe nelegalitatea metodei de calcul consacrate la punctul 24 din Orientările din 2006. Tribunalul a considerat că Comisia încălcase, la stabilirea coeficientului multiplicator care reflectă durata participării Total France la încălcare, principiile proporționalității și egalității de tratament, prin asimilarea unei perioade de participare de 7 luni și 28 de zile (pentru ceara de parafină) și a unei perioade de participare de 6 luni și 12 zile (pentru „gatsch”) cu o participare de un an întreg. În consecință, Tribunalul a coborât cuantumul total al amenzii aplicate recurentei de la 128 163 000 de euro la 125 459 842 de euro.

IV – **Procedura în fața Curții și concluziile părților**

14. Prin recursul formulat, Total solicită Curții:

— cu titlu principal:

  — anularea hotărârii atacate;

— admiterea cererilor formulate în prima instanță la Tribunal și

— în consecință, anularea deciziei în litigiu în măsura în care privește Total;

— în subsidiar, reducerea, în ceea ce privește exercitarea competenței sale de modificare, a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată și

— în orice caz, obligarea Comisiei la plata tuturor cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor suportate la Tribunal.

15. Comisia solicită respingerea recursului și obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor efectuate la Tribunal.

16. Părțile și-au prezentat pozițiile în scris și oral la ședința din 15 ianuarie 2015.

V – **Analiza recursului**

17. Recursul se întemeiază, cu titlu principal, pe trei motive de anulare și, în subsidiar, pe trei motive prin care se urmărește modificarea cuantumului amenzii aplicate Total.

18. Comisia consideră că mai multe dintre motivele invocate sunt inadmisibile și că, în orice caz, niciunul dintre motivele respective nu este fondat.

19. Se impune să se constate că anumite motive sunt confirmate în sens larg și că trebuie avută în vedere, așadar, regruparea examinării unora dintre ele.

20. Astfel, argumentele dezvoltate de recurentă în cadrul prezentului recurs au în vedere în esență să critice Tribunalul, mai întâi – și, în opinia noastră, cu titlu principal – pentru că a omis să reducă cuantumul amenzii care i-a fost aplicată, în condițiile în care o astfel de reducere a fost decisă pentru filiala sa și pentru că răspunderea sa este, în speță, pur și simplu și în mod exclusiv derivată din cea a filialei respective, singura care a participat în mod direct la încălcare (a se vedea în special primul și al treilea motiv), și, în continuare, pentru că și-a încălcat obligațiile în materie de control al examinării elementelor prezentate în vederea răsturnării „prezumției privind exercitarea efectivă a unei influențe decisive” care i-a fost opusă.

21. În speță, considerăm oportun să începem analiza prezentului recurs cu examinarea coroborată a primului și a celui de al treilea motiv.

A – *Cu privire la primul și la al treilea motiv*

1. Argumentele părților

22. Prin intermediul primului motiv, Total invocă faptul că, în pofida caracterului derivat în întregime din răspunderea sa pentru încălcarea în discuție, Tribunalul nu a utilizat, la punctul 224 din hotărârea atacată, competența sa de modificare pentru a lua în considerare, în favoarea sa, eroarea săvârșită la stabilirea duratei de participare a filialei sale la încălcarea respectivă. Diferența dintre amenda solidară redusă în urma Hotărârii Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423) și amenda inițială, și anume o sumă de 2 704 158 de euro, ar constitui, în lipsa oricărui temei juridic identificat, o „amendă nenumită”, în prezent pusă doar în sarcina recurentei. În opinia Total, principiul

contradictorialității nu a fost respectat, întrucât această modificare a naturii răspunderii sale a fost impusă prin Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423), fără ca aceasta să fi avut în vreun moment în cadrul procedurii posibilitatea de a prezenta observații cu privire la acest aspect.

23. Prin intermediul celui de al treilea motiv, Total arată că, pe lângă impunerea doar în sarcina sa a unei amenzi nenumite efectuată cu încălcarea principiului contradictorialității, Tribunalul a încălcat, în mai multe privințe, dreptul Uniunii.

24. În primul rând, Total consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept în ceea ce privește întinderea competenței de modificare. Aceasta arată că, potrivit articolului 31 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003[7], Tribunalul poate doar „elimina, reduce sau mări amenda", și nu să modifice, astfel cum ar fi procedat în speță, caracterul solidar și unic al răspunderii și al amenzii care decurge de aici în privința entităților care formează una și aceeași întreprindere, cu excepția cazului în care se constată, în cadrul controlului de legalitate, o eroare de apreciere cu privire la acest aspect.

25. În al doilea rând, recurenta susține că, presupunând că trebuie să se considere că instanța era abilitată să își exercite competența de fond pentru „a modifica" amenda care i-a fost aplicată în lipsa oricărei participări directe și specifice a acesteia la încălcare, Tribunalul a săvârșit o încălcare a diferitor principii care se impun instanței în cadrul competenței sale de modificare.

26. Mai întâi, Total susține că s-ar ridica astfel problema dacă Tribunalul a respectat jurisprudența referitoare la răspunderea solidară a unei societăți-mamă care decurge din comportamentul ilicit al filialei sale, în special Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

27. În continuare, recurenta susține că, prin reducerea duratei încălcării luate în considerare la calcularea amenzii numai în privința filialei sale, Tribunalul ar fi creat o inegalitate de tratament între aceasta și filiala sa, pe de o parte, și între aceasta și celelalte întreprinderi condamnate pentru faptul că au participat la aceeași încălcare, pe de altă parte. În opinia recurentei, faptul că Tribunalul a utilizat parametri diferiți de calcul în privința unui element identic, fără să poată fi invocată vreo justificare obiectivă, aduce atingere cerinței generale de coerență, care decurge din principiul egalității de tratament, necesară pentru calcularea amenzii.

28. În sfârșit, recurenta arată că încălcarea principiului proporționalității evidențiată de Tribunal în Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423) este valabilă și în privința Total. Prin faptul că nu a efectuat o modificare a amenzii aplicate Total, identică cu cea aplicată filialei sale, amenda impusă Total ar fi disproporționată fără ca aceasta să fie justificată de un element obiectiv.

29. Comisia consideră, în esență, că primul motiv, care, în opinia acesteia, se întemeiază pe premisa eronată potrivit căreia Tribunalul, prin respingerea acțiunii sale, ar fi modificat sau ar fi agravat amploarea răspunderii sale, ar trebui respins ca nefondat[8]. În plus, acest motiv, în măsura în care ar urmări să conteste hotărârea pronunțată într-o cauză conexă, în care recurenta ar fi putut solicita să intervină, ar trebui declarat inoperant. În plus, aceasta susține că afirmația potrivit căreia principiul contradictorialității ar fi fost încălcat de faptul că aceasta nu a fost invitată de Tribunal să se pronunțe cu privire la reducerea preconizată a cuantumului amenzii aplicate filialei sale este contrazisă de

7 — Regulamentul Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167).

8 — Trebuie să se observe că, în memoriul în răspuns, Comisia se referea și la inadmisibilitatea motivului, dar că a revenit în cele din urmă asupra acestei calificări în memoriul în duplică.

hotărârea pronunțată de Curte în cauza Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29). În sfârșit, aceasta arată că eventuala încălcare de către Tribunal a unui drept procedural, precum principiul contradictorialității, nu poate conduce la anularea unei hotărâri a Tribunalului decât dacă s-a demonstrat că această încălcare a avut o incidență asupra soluționării litigiului.

30. În ceea ce privește al treilea motiv, Comisia consideră că toate motivele invocate, care se întemeiază în special pe o interpretare eronată a Hotărârii Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), care nu consacra vreo obligație pentru Tribunal de a acționa în sensul urmărit de recurentă, trebuie respinse.

2. Analiză

31. Considerăm că este dificil să punem la îndoială că o amendă unică impusă de Comisie pentru încălcarea normelor în materie de concurență, odată plătită integral de una dintre societățile obligate în solidar, nu mai poate fi solicitată de la una sau de la celelalte entități avute în vedere. Solidaritatea pasivă implică astfel că executarea de către unul dintre codebitori a obligației în discuție presupune în principiu stingerea oricărei obligații legale de plată din partea tuturor celorlalți codebitori.

32. În același mod, atunci când o reducere a amenzii este ulterioară unei acțiuni introduse în fața instanței Uniunii Europene, considerăm că este destul de evident că nu există un temei juridic pentru a solicita unuia dintre codebitorii solidari un cuantum al amenzii superior cuantumului stabilit de instanța menționată.

33. În ceea ce privește faptele, această concluzie se impune Comisiei, după toate probabilitățile, în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE, care obligă instanța emitentă a actului să ia toate măsurile care se impun în urma unei invalidări parțiale sau totale a acestuia.

34. De asemenea, deși întreprinderile care au fost obligate în solidar la plata unei amenzi pentru încălcarea dreptului Uniunii în materie de concurență sunt obligate fără îndoială la plata integrală a amenzii amintite, acestea nu pot fi obligate la plata unei sume care o depășește pe cea care, în urma unei acțiuni și a unei reduceri a cuantumului amenzii aplicate printr-o decizie a Comisiei, a fost în definitiv stabilită. Pentru a reveni asupra acesteia în speță, în cazul în care răspunderea unei societăți-mamă este pur și simplu derivată din cea a filialei sale, singura care a încălcat în mod concret interdicția înțelegerilor prevăzută la articolul 101 alineatul (1) TFUE, și în care, în plus, aceste două societăți au fost obligate în solidar la plata unei amenzi, Comisia nu este în măsură să solicite societății-mamă un cuantum al amenzii care îl depășește pe cel la a cărui plată este obligată filiala în cele din urmă.

35. Această concluzie nu s-a impus totuși în mod evident în practica Comisiei.

36. Reticența Comisiei de a acționa în conformitate cu hotărârile privind reducerea cuantumului amenzilor aplicate unor entități asociate, cu privire la care stă dovadă introducerea recursului în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), pare, astfel cum ilustrează prezenta cauză, să continue. Curtea este astfel chemată din nou să stabilească în ce măsură și în ce condiții o societate-mamă care a fost considerată răspunzătoare pentru o încălcare săvârșită în mod exclusiv de către filială poate beneficia de rezultatul favorabil al acțiunii introduse de filiala respectivă, în special de reducerea cuantumului amenzii decisă de Tribunal. Aceasta este chemată să stabilească mai ales dacă, pe lângă o posibilitate oferită instanței Uniunii, acesteia din urmă i se impune o obligație în acest sens.

37. Menținerea reticenței menționate își are probabil originea în diferențele de abordare reținute de Curte.

38. În această privință, Curtea a confirmat într-adevăr, în Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), ideea potrivit căreia existau situații în care se putea considera că răspunderea unei societăți-mamă derivă în totalitate din cea a filialei sale [9]. Considerăm că Curtea a confirmat în mod implicit, pe de altă parte, norma stabilită de Tribunal la punctul 38 din Hotărârea Tomkins/Comisia [10], potrivit căreia, cât timp o societate-mamă a fost ținută responsabilă de o încălcare exclusiv în temeiul participării filialei sale la o înțelegere, răspunderea sa nu poate depăși răspunderea filialei respective [11].

39. În cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Areva și alții/Comisia [12], Curtea a reținut în același sens că, atunci când răspunderea societăților-mamă pentru o încălcare a articolului 101 TFUE deriva în întregime din cea a unei filiale care le-a aparținut succesiv, suma totală a cuantumurilor la plata cărora sunt obligate societățile-mamă nu poate depăși cuantumul la plata căruia este obligată această filială.

40. Această concluzie pare, în schimb, să fi fost ignorată în alte cauze, în special în cele privind cartelul numit „al sacilor industriali”. Astfel, în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Kendrion/Comisia [13], se solicita mai precis Curții să se pronunțe cu privire la argumentele invocate la Tribunal și respinse de acesta potrivit cărora noțiunea de răspundere solidară, care își găsește rațiunea de a fi în necesitatea de a garanta recuperarea efectivă a amenzii, ar presupune, așadar, că societatea-mamă poate fi răspunzătoare numai pentru plata amenzii aplicate filialei sale [14] (a se vedea punctul 53 din hotărâre).

41. Această argumentație a fost respinsă de Curte ca fiind nefondată (a se vedea punctul 58 din hotărâre), observându-se că dezbaterea pare să se fi centrat mai mult pe aplicabilitatea în speță a plafonului de 10 % aplicabil în materie de amenzi în temeiul Regulamentului nr. 1/2003 în ipoteza în care două persoane juridice distincte, precum o societate-mamă și filiala sa, nu mai formează o întreprindere în sensul articolului 101 TFUE (a se vedea punctul 57 din hotărâre).

42. În același sens, în Hotărârea FLS Plast/Comisia [15], Curtea a respins argumentele dezvoltate de recurentă potrivit cărora Comisia nu putea recupera de la societăți-mamă succesive un cuantum superior amenzii aplicate filialei [16]. Curtea a statuat astfel că, „în ceea ce privește plata unei amenzi aplicate pentru încălcarea normelor de concurență, raportul de solidaritate care există între două societăți care constituie o entitate economică nu se poate reduce la o formă de garanție furnizată de societatea-mamă pentru a garanta plata amenzii aplicate filialei și că o argumentație potrivit căreia această societate-mamă nu putea fi obligată la plata unei amenzi având un cuantum superior celui al amenzii aplicate filialei sale este astfel nefondată” [17].

43. Rezultă, așadar, că jurisprudența Curții prezintă o anumită incoerență în ceea ce privește aspectul dacă o societate-mamă, care a fost considerată răspunzătoare pentru o încălcare a articolului 101 TFUE, ca urmare a unor acte săvârșite exclusiv de filiala sa și care a fost obligată, în acest temei, în solidar cu filiala respectivă la plata unei amenzi, poate ajunge să plătească o amendă având un cuantum superior celui la a cărui plată este obligată filiala sa.

9 — Punctul 43 din această hotărâre.

10 — Hotărârea Tomkins/Comisia (T-382/06, EU:T:2011:112, punctul 38).

11 — Această concluzie decurge, în opinia noastră, din cuprinsul punctului 37 din Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), potrivit căruia „[…] considerații[…] [invocate de Comisie] nu sunt […] suficiente pentru a pune la îndoială constatarea Tribunalului de la punctul 38 din hotărârea atacată”.

12 — C-247/11 P și C-253/11 P, EU:C:2014:257, punctele 137 și 138.

13 — C-50/12 P, EU:C:2013:771, punctul 58.

14 — În speță, Comisia aplicase recurentei, în decizia atacată, o amendă de 34 de milioane de euro și o amendă de 2,2 milioane de euro filialei sale, Fardem Packaging BV.

15 — C-243/12 P, EU:C:2014:2006.

16 — A se vedea prezentarea argumentelor dezvoltate de FLS Plast A/S în fața Curții la punctele 93-96 din hotărâre.

17 — Hotărârea FLS Plast/Comisia (C-243/12 P, EU:C:2014:2006, punctul 107).

44. În lumina acestor considerații introductive, prezenta cauză oferă ocazia de a prezenta anumite indicații cu privire la efectele unei hotărâri care se referă la o filială asupra situației juridice a societății-mamă atunci când se stabilește că răspunderea acestei societăți decurge *exclusiv* din comportamentul ilicit al filialei sale.

45. De asemenea, înainte de a aborda examinarea propriu-zisă a argumentelor dezvoltate în mod special de recurentă, trebuie amintite anumite aspecte esențiale în raport cu rolul instanței, în special în ceea ce privește posibilitățile care îi sunt oferite atunci când este sesizată cu acțiuni paralele introduse de entități care au fost obligate în solidar la plata unei amenzi unice.

46. Pe fundalul analizei, trebuie apreciată de asemenea natura și întinderea răspunderii unei societăți-mamă atunci când s-a dovedit, precum în speță, că numai filiala sa a participat direct la încălcare [18].

a) Observații introductive

i) Imputabilitatea comportamentului ilicit și natura răspunderii unei societăți-mamă care nu a participat în mod direct la o încălcare

47. Este consacrat în prezent că prezumția răspunderii care revine societăților-mamă își are temeiul inițial în împrejurarea că dreptul concurenței a utilizat noțiunea de *întreprindere*, noțiune care desemnează orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul său juridic și de modul său de finanțare [19]. Noțiunea de întreprindere trebuie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică, chiar dacă, din punct de vedere juridic, această unitate este constituită din mai multe persoane juridice. Rezultă de aici că, în anumite circumstanțe, o persoană juridică care nu este autorul unei încălcări a dreptului concurenței poate fi totuși sancționată pentru comportamentul ilicit al unei alte persoane juridice în cazul în care cele două persoane fac parte din aceeași entitate economică și constituie astfel întreprinderea care a încălcat articolul 101 TFUE [20].

48. Astfel, comportamentul unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își decide în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere, mai ales, legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc aceste două entități juridice. Astfel, într-un asemenea caz, se consideră că societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere, ceea ce permite Comisiei să adreseze o decizie prin care să se aplice amenzi societății-mamă fără să fie necesară stabilirea implicării personale a acesteia din urmă în cadrul încălcării [21].

49. Preconizat altfel, presupunând că participarea concretă la încălcare a fost stabilită numai în privința filialei, este de asemenea posibil să se pună în discuție răspunderea societății-mamă, societate despre care s-a putut prezuma în mod valabil că exercita o influență decisivă asupra filialei sale.

18 — Ipoteza avută în vedere în cauză trebuie să fie într-adevăr distinsă de cea în care societății-mamă i s-a aplicat o amendă pentru propriul comportament și al cărei cuantum poate fi distins, în consecință, de cel al amenzii aplicate filialei sale.

19 — A se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, punctul 54 și jurisprudența citată).

20 — A se vedea printre altele Hotărârea Comisia și alții/Siemens Österreich și alții (C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, punctele 43 și 45 și jurisprudența citată).

21 — A se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia (C-243/12 P, EU:C:2009:536, punctele 58 și 59, precum și jurisprudența citată).

50. În opinia noastră, Curtea a indicat, cu numeroase ocazii, că societatea-mamă suporta, într-o astfel de situație, o răspundere numită „personală” [22] tocmai pentru a sublinia faptul că acesteia îi revenea sarcina de a răspunde pentru acțiunile anticoncurențiale săvârșite de filiala sa, independent de implicarea sa concretă în aceasta și în temeiul legăturilor de participare la capital și organizaționale pe care le are cu filiala sa, precum și pentru a sublinia unicitatea entității economice pe care acestea o reprezintă.

51. Oricât ar fi de personală, punerea în discuție a răspunderii unei societăți exclusiv în temeiul legăturilor verticale de participare la capital pe care le are cu o filială nu este mai puțin *derivată* din cea a filialei respective [23].

52. Rezultă de aici, în opinia noastră, că de orice eroare care afectează constatările referitoare la participarea concretă a filialei la încălcare – și, în consecință, calcularea amenzii aplicate eventual în acest temei – ar trebui să beneficieze și societatea-mamă.

53. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât, potrivit practicii celei mai răspândite, Comisia a recurs, într-o asemenea situație, la *condamnarea solidară* a celor două entități avute în vedere. Recurgerea la solidaritate presupune că entitățile debitoare au fost obligate la plata uneia și aceleiași amenzi și că stingerea totală sau parțială a obligației de plată care revine uneia dintre entități implică în mod logic consecințe asupra obligației de plată a celeilalte.

54. Trebuie să se precizeze astfel că, din moment ce există condamnarea solidară, reducerea cuantumului amenzii se poate adresa cu dificultate numai uneia dintre entitățile în cauză. Noțiunea de răspundere *solidară* implică consecința că persoana căreia Comisia i-a imputat răspunderea pentru încălcare nu poate plăti, *în temeiul solidarității – ca o consecință a imputării răspunderii* – o sumă al cărei cuantum îl depășește pe cel al amenzii aplicate autorului material direct al încălcării [24]. În acest sens, Tribunalul precizase, în Hotărârea Tomkins/Comisia (T-382/06, EU:T:2011:112, punctul 38), că răspunderea unei societăți-mamă nu putea depăși, în lipsa participării directe la încălcare a societății respective, răspunderea filialei sale, soluție pe care Curtea pare să o fi confirmat.

55. Având în vedere toate aceste considerații, apreciem că, în situația în care unei societăți-mamă i s-a imputat răspunderea pentru o încălcare exclusiv ca urmare a actelor săvârșite de filiala sa, este lipsit de orice temei juridic faptul ca societatea-mamă amintită, condamnată în solidar cu filiala sa, să fie obligată la plata unei amenzii al cărei cuantum este superior celui solicitat filialei sale.

56. Nu este mai puțin adevărat că răspunderea de a acționa în conformitate cu o hotărâre prin care se reduce amenda aplicată unei filiale într-o astfel de situație revine Comisiei în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE. Executarea deplină și corectă a hotărârii Curții impune, în opinia noastră, ca Comisia să țină seama în întregime de reducerea efectuată în favoarea filialei și ca aceasta să nu dispună, cu privire la respectivul aspect, de nicio marjă de apreciere.

57. Astfel cum vom prezenta în continuare, intervenția instanței în temeiul competenței sale de fond în vederea alinierii sumelor respective, care are doar un caracter opțional și care se întemeiază pe considerații de oportunitate, este doar o posibilitate oferită în anumite condiții. Aceasta nu poate, contrar poziției susținute de recurentă, să se constituie într-o obligație.

22 — Pentru o utilizare recentă a acestei expresii, a se vedea printre altele Hotărârile Comisia/Parker Hannifin Manufacturing și Parker-Hannifin (C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punctele 39 și 51, și jurisprudența citată) și Schindler Holding și alții/Comisia (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punctul 101), precum și Comisia și alții/Siemens Österreich și alții (C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, punctul 44 și jurisprudența citată).

23 — A se vedea Hotărârea Comisia și alții/Siemens Österreich și alții (C-231/11 P-C-233/11 P, EU:C:2014:256, punctul 47 și jurisprudența citată).

24 — Bernardeau, L., și Christienne, J.-P., *Les amendes en droit de la concurrence – Pratique décisionnelle et contrôle juridictionnel du droit de l'Union*, coll. Europe(s), Bruxelles, Larcier, prima ediție, 2013 (a se vedea în special punctul II.1231).

ii) Rolul instanței sesizate cu acțiuni paralele: concluziile jurisprudenței rezultate din Hotărârea Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții [25] în raport cu Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P)

58. Este consacrat că instanța Uniunii, sesizată cu o acțiune în anulare, nu se poate pronunța *ultra petita* [26]. Astfel, principiul dispozitiv prevede că instanța nu se poate pronunța decât asupra a ceea ce părțile îi solicită în mod precis, cu excepția, bineînțeles, a motivelor și a aspectelor pe care le poate invoca, dacă este cazul, din oficiu.

59. În temeiul acestui principiu director al procedurii, Curtea a precizat în Hotărârea Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții că, în cazul în care unul dintre destinatarii unui act adoptat de Comisie decide să introducă o acțiune în anulare, instanța Uniunii este sesizată doar cu elemente ale deciziei care o privesc. În schimb, cele privind alți destinatari, care nu au fost atacate, nu intră în obiectul litigiului pe care instanța este chemată să îl soluționeze [27]. În același sens, în Hotărârea ArcelorMittal Luxembourg/Comisia și Comisia/ArcelorMittal Luxembourg și alții [28], Curtea a subliniat că, în cazul în care destinatarul unei decizii a Comisiei prin care se aplică o amendă pentru încălcarea normelor de concurență decide să introducă o acțiune în anulare, instanța Uniunii este sesizată doar cu elemente ale deciziei care o privesc. În schimb, cele care privesc alți destinatari, care nu au fost atacate, nu intră în obiectul litigiului pe care instanța Uniunii este chemată să îl soluționeze.

60. Aceste cauze priveau totuși situații particulare, particularități care au fost evidențiate la punctele 47 și 48 din Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), în care anularea deciziei atacate în privința unei anumite societăți nu putea produce niciun efect în privința celorlalte societăți, destinatare de altfel ale unei decizii considerate ca fiind distinctă. Astfel, trebuie să se admită fără prea multă dificultate că destinatarii în discuție erau entități independente vizate de decizii diferite sau, cel puțin, de o serie de decizii individuale într-adevăr distincte [29].

61. Situația din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) era total diferită.

62. În această hotărâre, pronunțată de Marea Cameră, Curtea a considerat astfel că, atunci când societatea-mamă nu este implicată într-o încălcare, astfel încât *răspunderea sa era pur și simplu derivată* din cea a filialei sale (prima condiție), și că există *identitate de obiect* între cereri paralele introduse de societatea-mamă și de filiala sa (a doua condiție), Tribunalul putea stabili în mod valabil ca societatea-mamă să beneficieze de reducerea duratei încălcării decisă în cadrul procedurii inițiate de filială și, în mod corelativ, să reducă și în privința societății-mamă cuantumul amenzii aplicate.

63. În speță, se ridică problema dacă, pe lângă o posibilitate care îi este oferită, în anumite condiții, Tribunalul era obligat, în exercitarea competenței sale de fond, să reducă, în aceeași măsură cu ceea ce s-a decis în privința filialei sale, cuantumul amenzii aplicate recurentei. Trebuie să se sublinieze astfel că, în Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), se ridica doar problema dacă Tribunalul *putea* sau nu putea să alinieze sumele respective, iar nu dacă *trebuia* să procedeze astfel.

64. Argumentele ar putea pleda, într-un anumit sens, în favoarea obligației Tribunalului de a adopta același demers ca și cel reținut în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

25 — C-310/97 P, EU:C:1999:407.

26 — Hotărârea Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții (C-310/97 P, EU:C:1999:407, punctul 52 și jurisprudența citată).

27 — *Ibidem*, punctul 53.

28 — C-201/09 P și C-216/09 P, EU:C:2011:190, punctul 141.

29 — În Hotărârea Comisia/AssiDomän Kraft Products și alții (C-310/97 P, EU:C:1999:407, punctul 56), Curtea arăta astfel că articolul 176 din Tratatul CE (devenit articolul 266 TFUE) nu implica faptul că aceasta trebuie, la cererea persoanelor în cauză, să reexamineze deciziile identice sau similare despre care se pretinde a fi afectate de aceeași neregulă, adresate altor destinatari decât reclamantul.

65. În primul rând, o asemenea poziție ar fi concordantă cu abordarea unitară a noțiunii de întreprindere, preconizată de Comisie și validată de jurisprudența Curții. În cazul în care societatea-mamă este condamnată doar pentru actele săvârșite de filială, neaplicarea reducerii amenzii decise în privința filialei ar implica *in fine* separarea artificială a acestor două entități care fac totuși parte din aceeași întreprindere. Într-un asemenea context, trebuie să existe o anumită coerență între amenda aplicată societății-mamă și cea aplicată filialei sale. Astfel, ar putea părea oarecum contradictoriu, pe de o parte, să se susțină o abordare unitară a noțiunii de întreprindere în ceea ce privește imputabilitatea comportamentelor ilicite și, pe de altă parte, să se susțină o abordare separatistă atunci când trebuie să acționeze în deplină conformitate cu această abordare unitară.

66. În al doilea rând, obligația atribuită Tribunalului de a stabili ca societatea-mamă să beneficieze de reducerea amenzii decise eventual în privința filialei ar fi în sensul deplinei executări a hotărârii pronunțate de Tribunal în ceea ce privește filiala. Acest punct pare cu atât mai important cu cât Comisia nu pare dispusă întotdeauna [30] să aplice pe deplin consecințele reducerii decise în privința filialei. Vom reveni ulterior asupra acestui din urmă punct care constituie, în opinia noastră, un parametru esențial al răspunsului care trebuie dat în speță la aspectele ridicate prin primul și prin al treilea motiv.

67. În al treilea rând, nu trebuie să se piardă din vedere faptul că Tribunalul exercită, cu privire la cuantumul amenzilor, o competență de fond, în cadrul căreia principiul *ne ultra petita* joacă un rol mult mai limitat, chiar marginal, decât în materia controlului de legalitate [31].

68. În exercitarea acestei competențe, Tribunalul, în vederea stabilirii caracterului adecvat al cuantumului amenzii care urmează să fie aplicată, trebuie să ia în considerare toate elementele de fapt și de drept pertinente la data la care se pronunță.

69. Printre aceste elemente, nu se poate exclude că figurează eventuala luare în considerare a caracterului pur derivat al răspunderii unei societăți-mamă într-un anumit caz și consecințele necesare pe care acest fapt le implică în cazul reducerii cuantumului amenzii aplicate filialei. În acest context, s-ar putea arăta, de altfel, că aplicarea consecințelor unei astfel de reduceri în privința celei a societății-mamă (a cărei răspundere este pur derivată din cea a filialei sale), asociată cu cerința unei identități de obiect a cererilor paralele introduse de societatea-mamă și de filiala sa, este caracterizată de un anumit automatism și nu ar trebui să ridice Tribunalului dificultăți care nu pot fi depășite.

70. Cu toate acestea, oricât de tentantă ar fi impunerea unei obligații în acest sens Tribunalului, aceasta ar putea să remedieze doar în parte inconvenientele generate de condițiile și de evenimentele imprevizibile care însoțesc în mod inevitabil intervenția instanței. Astfel, considerăm că intervenția instanței în sensul preconizat de recurentă nu poate fi singurul și principalul element de garantare a efectivității abordării unitare a întreprinderii și a consecințelor inevitabile cu privire la cuantumul amenzii aplicate unei societăți-mamă atunci când răspunderea sa este pur derivată din cea a filialei sale.

71. În primul rând, și cu riscul de a trebui să se amintească ceea ce pare o chestiune evidentă, intervenția instanței poate fi doar accidentală, în sensul în care aceasta este condiționată întotdeauna de introducerea prealabilă a unei acțiuni sau a mai multor acțiuni paralele. Nu se poate exclude astfel că, într-o ipoteză precum cea vizată în speță, societatea-mamă nu consideră oportun sau nu este în măsură să introducă o acțiune împotriva deciziei prin care i se aplică în solidar cu filiala sa o amendă

30 — Aceasta este situația în speță. Abordarea susținută în prezenta cauză de Comisie este contrazisă totuși de cea reținută în alte cauze în care Comisia pare să susțină, dimpotrivă, în raport cu o reducere a amenzii aplicate unei societăți, în pofida lipsei unei cereri în acest sens în cererea introductivă a acesteia din urmă, că Tribunalul adusese atingere competențelor care revin Comisiei în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE (a se vedea mai exact Hotărârea Alliance One International/Comisia, C-679/11 P, EU:C:2013:606, punctele 93 și 107).

31 — A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate în cauza Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2012:499, punctul 37) și Concluziile avocatului general Poiares Maduro prezentate în cauza Groupe Danone/Comisia (C-3/06 P, EU:C:2006:720, punctul 49).

pentru încălcarea normelor de concurență. Într-o asemenea situație, și în pofida faptului că societatea-mamă a fost vizată prin decizia în litigiu doar ca urmare a actelor săvârșite de filiala sa, aceasta ar fi în mod necesar privată de orice posibilitate de a beneficia de reducerea amenzii decise eventual de Tribunal în privința filialei respective.

72. În al doilea rând, chiar presupunând că au fost introduse, precum este cazul în speță, acțiuni paralele de către societatea-mamă și, respectiv, de către filială, mai este necesar ca acțiunile amintite să prezinte o identitate de obiect, cel puțin atunci când se pune în discuție exercitarea controlului de legalitate.

73. În al treilea rând – și considerăm că acest punct evidențiază toate limitele unei eventuale consacrări a unei obligații de intervenție a instanței –, chiar și în cadrul competenței de fond, pentru ca Tribunalul să poată ține seama, în vederea modificării amenzii aplicate societății-mamă, de propriile constatări efectuate în privința filialei sale, este necesar și ca acesta să se fi pronunțat efectiv (sau să se pronunțe concomitent) cu privire la acțiunea introdusă de filială în momentul în care se pronunță cu privire la acțiunea introdusă de societatea-mamă. Nu se poate exclude ca, date fiind alegerile procedurale și constrângerile materiale corespunzătoare fiecărei cauze, instanța Uniunii să se fi pronunțat deja cu privire la acțiunea introdusă de societatea-mamă în momentul în care trebuie să se pronunțe cu privire la acțiunea introdusă de filială.

74. În consecință, suntem ferm convinși că o coerență a soluțiilor decise în privința societății-mamă și, respectiv, în privința filialei sale într-o situație precum cea avută în vedere în speță trebuie să revină, în primul rând, Comisiei, căreia în incumbă, în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE, sarcina de a lua măsurile impuse de executarea hotărârilor. Dincolo de orice altă considerație, revine acestei instituții sarcina de a aplica în privința unei societăți-mamă eventualele consecințe ale unei hotărâri referitoare la o filială a acesteia.

75. Necesitatea ca Comisia să acționeze, în privința unei societăți-mamă, în deplină conformitate cu constatările efectuate și cu soluția reținută în final în cadrul acțiunii introduse de o filială împotriva unei decizii prin care se aplică în solidar o amendă celor două societăți trebuie amintită în mod expres. Aceasta nu poate depinde de considerații de oportunitate. Comisia ar trebui, în special și în toate cazurile în care filiala obține anularea în tot sau în parte a amenzii, să se asigure de asemenea de faptul că societatea-mamă beneficiază de respectiva anulare. Amintim astfel că, într-un caz precum cel din speță, și anume în ipoteza în care răspunderea societății-mamă este pur derivată din actele săvârșite de filiala sa, menținerea pentru societatea-mamă a unui nivel al amenzii superior celui pe care trebuie să îl plătească în final filiala sa implică impunerea unei părți din amendă care nu are niciun temei juridic.

76. În lumina tuturor acestor considerații, vom examina în mod special primul și al treilea motiv invocate în cadrul prezentului recurs.

b) Cu privire la primul motiv

77. În ceea ce privește primul motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului contradictorialității, considerăm că, deși pot fi efectuate apropieri inevitabile cu Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), răspunsul care urmează să fie dat trebuie să fie avut în vedere, în orice caz, într-o manieră diferită.

78. Astfel, în această cauză, se reproșa Tribunalului că nu a oferit Comisiei oportunitatea de a adopta o poziție cu privire la intenția acestuia de a reduce amenda aplicată Tomkins plc, întemeindu-se pe motive care fuseseră invocate numai de filiala sa în cauza paralelă în care s-a pronunțat Hotărârea Tribunalului Pegler/Comisia [32]. Motivul a fost respins de Curte, care a statuat că criticile Comisiei referitoare la nerespectarea atât a principiului contradictorialității, cât și al dreptului la un proces echitabil erau întemeiate pe ferma convingere a acestei instituții că există o imposibilitate absolută ca societatea-mamă, și anume Tomkins plc, să beneficieze de o reducere a perioadei încălcării stabilite pentru filiala sa, Pegler Ltd, în lipsa unor acțiuni complet identice. Or, precizează Curtea, „această posibilitate există în anumite circumstanțe” (C-286/11 P, EU:C:2013:29, punctul 61).

79. În speță, nu putem fi, în schimb, insensibili la argumentele potrivit cărora reducerea cuantumului amenzii aplicate filialei, neînsoțită de o reducere a cuantumului amenzii aplicate societății-mamă, a modificat natura [33] răspunderii societății-mamă. Fie răspunderea societății-mamă în speță nu ar mai putea fi astfel considerată ca pur derivată din răspunderea filialei, fie diferența existentă între cuantumul aplicat societății-mamă și cel al amenzii stabilite pentru filiala sa ar fi lipsită de orice temei juridic sau de orice bază legală.

80. Nu suntem totuși convinși că principiul contradictorialității, care implică în special ca părțile să aibă cunoștință și să poată discuta în contradictoriu atât cu privire la elementele de fapt, cât și cu privire la cele de drept care sunt decisive pentru rezultatul procedurii [34] – fie că acestea au fost sau nu au fost invocate din oficiu de instanță –, a fost încălcat de Tribunal în cadrul procedurii contencioase în urma căreia s-a pronunțat hotărârea atacată.

81. Astfel, chiar presupunând că trebuie reținute argumentele potrivit cărora hotărârea atacată, coroborată cu hotărârea pronunțată în aceeași zi în cauza Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423), a modificat natura răspunderii care revine recurentei, hotărârea atacată nu poate fi considerată, în opinia noastră, problematică din perspectiva respectării dreptului la apărare.

82. De asemenea, considerăm că motivul întemeiat pe o încălcare în speță a principiului contradictorialității este, dacă nu inoperant, clar nefondat.

83. Motivul este inoperant în sensul că nu hotărârea atacată este cea care a modificat eventual natura răspunderii, ci efectul combinat al acestea cu cel al hotărârii pronunțate în aceeași zi în Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423).

84. Motivul este, în orice caz, nefondat în sensul că nu se stabilește nicidecum că Tribunalul a adoptat hotărârea atacată cu omisiunea de a supune un element de fapt sau de drept discuțiilor dintre părți. O decizie diferită ar implica să se impună instanței să invite în mod sistematic o entitate juridică să se pronunțe cu privire la eventualul impact al luărilor de poziție adoptate în cauze conexe sau paralele.

85. În sfârșit, este consacrat că eventuala încălcare de către Tribunal a unui drept procedural, precum respectarea principiului contradictorialității, nu poate determina anularea hotărârii sale decât atunci când s-a demonstrat că această încălcare ar fi avut o influență asupra soluționării litigiului [35].

86. Apreciem că o asemenea demonstrație lipsește în speță. Nu este astfel stabilit că o invitație a recurentei în sensul preconizat de aceasta ar fi fost în mod inevitabil de natură să modifice rezultatul litigiului.

32 — T-386/06, EU:T:2011:115.

33 — Deși textul motivului poate da naștere, în anumite privințe, unei anumite confuzii, recurenta se referă tocmai la o modificare a naturii răspunderii, iar nu numai la o agravare a răspunderii sale.

34 — Pentru o amintire recentă a acestei cerințe, a se vedea Hotărârea OAPI/National Lottery Comission (C-530/12 P, EU:C:2014:186, punctul 54 și jurisprudența citată).

35 — A se vedea printre altele Hotărârea Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768, punctul 81 și jurisprudența citată).

c) Cu privire la al treilea motiv

87. Al treilea motiv nu ne convinge mai mult.

88. Astfel cum am arătat anterior, nu se poate deduce din Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) că Tribunalul a săvârșit o anumită eroare de drept sau și-a exercitat în mod necorespunzător competența de fond omițând, în speță, să alinieze cuantumul amenzii aplicate recurentei la cel impus în cele din urmă filialei sale în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423).

89. În ceea ce privește primul aspect al acestui motiv, argumentele recurentei, care urmăresc să indice în esență că Tribunalul și-ar fi depășit competențele în ceea ce privește exercitarea competenței sale de fond, modificând în acest cadru natura răspunderii sale, nu ne conving deloc.

90. În continuarea a ceea ce am indicat referitor la primul motiv, este suficient să se amintească faptul că problematică din perspectiva modificării amplorii răspunderii este reducerea efectuată în cauza paralelă Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423), iar nu hotărârea atacată privită izolat.

91. La rândul său, al doilea aspect al celui de al treilea motiv se raportează în cea mai mare parte la informațiile care trebuie deduse din Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

92. Din nou, considerăm că este necesar să se amintească faptul că Curtea a evocat doar o posibilitate a Tribunalului, atunci când o societate-mamă și filiala sa contestă amenzile lor prin acțiuni paralele al căror obiect este același, de a asigura ca societatea-mamă să beneficieze de aceeași reducere a amenzii ca și cea acordată filialei sale. De altfel, acest lucru reiese, în opinia noastră, destul de clar din termenii utilizați de Curte, în special din utilizarea în două rânduri, la punctul 61 din hotărârea menționată, a termenului „posibilitate”. Deși Curtea a decis că competența de fond permitea Tribunalului să alinieze cuantumul amenzii aplicate societății-mamă la cel care a fost stabilit pentru filială în cadrul acțiunii paralele introduse de aceasta din urmă, aceasta nu a considerat-o nicidecum ca o obligație.

93. Pentru motivele evocate mai sus, faptul de a consacra o astfel de obligație ar atenua doar în parte inconvenientele generate de o nealiniere a cuantumurilor amenzii aplicate societății-mamă, respectiv filialei sale.

94. În orice caz, chiar presupunând că Curtea decide să consacre o astfel de obligație a Tribunalului, ceea ce, în opinia noastră, nu este deloc oportun având în vedere obligația de executare care se impune Comisiei în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE, această obligație de intervenție a instanței s-ar putea impune doar în anumite condiții.

95. Pe lângă existența unor acțiuni paralele introduse de filială și de societatea sa mamă, acțiunile ar trebui, astfel cum reiese cu claritate din Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), să aibă, în plus, *același obiect*.

96. Deși Curtea nu a stabilit cu claritate limitele acestei noțiuni de obiect în hotărârea menționată, nu este mai puțin adevărat că două elemente esențiale permit să se sesizeze conținutul său.

97. Pe de o parte, Curtea nu impune o identitate a motivelor invocate sau a argumentelor dezvoltate în susținerea motivelor respective. O astfel de abordare s-ar dovedi prea restrictivă și ar risca să consacre eșecului orice încercare de aliniere a cuantumurilor amenzilor, decisă de Tribunal în cadrul competenței sale de fond.

98. Pe de altă parte, nu poate fi suficient să se impună ca concluziile prezentate de filială, respectiv de societatea-mamă să urmărească același rezultat pentru a constata identitatea obiectului. De asemenea, contestarea generală a caracterului adecvat sau proporțional al amenzii în raport cu criteriile duratei și gravității încălcării nu pot conduce la constatarea existenței unei identități de obiect.

99. Cu privire la acest aspect, considerăm că Curtea a validat abordarea pe care Tribunalul o reținuse în cauza Tomkins/Comisia (T-328/06, EU:T:2011:112), distingând motivele privind durata încălcării după cum aveau sau nu aveau în vedere același aspect. Tribunalul aliniase astfel cuantumul amenzilor doar în această măsură. La punctul 56 din hotărâre, Curtea pare să fi statornicit distincția efectuată de Tribunal, considerând că acesta nu putea fi criticat pentru că refuzase să țină seama în cauza formulată de Tomkins plc de o eroare săvârșită de Comisie în ceea ce privește aplicarea unui factor de descurajare cu privire la Pegler Ltd. Curtea a observat în acest context că, la punctele 56-58 din aceeași hotărâre, Tribunalul a aplicat consecințele faptului că acțiunea formulată de Tomkins plc nu viza o eroare săvârșită de Comisie în aplicarea factorului de descurajare.

100. Pentru a reveni la speță, deși este adevărat că, pe lângă numeroase motive privind imputabilitatea încălcării în sarcina recurentei, aceasta din urmă a pus de asemenea în discuție stabilirea perioadei ilicite, ea nu a procedat exact din aceeași perspectivă ca și Total France. Astfel, pe lângă constatările privind participarea sa efectivă în cursul anumitor perioade, Total France criticase și metoda utilizată la calcularea amenzii pentru definirea factorului multiplicator aplicabil în ceea ce privește durata încălcării.

101. Or, tocmai motivul întemeiat pe o încălcare a principiilor egalității de tratament și proporționalității la aplicarea metodologiei care rezultă din orientări a determinat Tribunalul să reducă cuantumul amenzii aplicate filialei recurentei.

102. De asemenea, considerăm că, presupunând că Tribunalul ar fi fost obligat să țină seama de reducerea amenzii pe care a decis-o pentru Total France, acesta nu o putea reduce în aceeași măsură pe cea aplicată recurentei. Astfel, acțiunea recurentei nu avea în vedere metodologia aplicată în ceea ce privește durata și nu avea, așadar, cu privire la acest aspect același obiect ca și cel al filialei sale Total France.

103. În ceea ce privește critica întemeiată pe o încălcare a principiului egalității de tratament, se mai pune și problema dacă Tribunalul trebuia să acorde din oficiu aceeași reducere a amenzii ca și cea acordată Total France.

104. În această privință, este suficient să se amintească că exercitarea competenței de fond nu echivalează cu un control din oficiu și că, cu excepția motivelor de ordine publică pe care instanța este ținută să le examineze din oficiu, cum ar fi lipsa de motivare a deciziei atacate, sarcina de a invoca motive împotriva acestuia din urmă și de a prezenta elemente de probă în susținerea acestor motive revine reclamantului [36].

105. Întrucât recurenta nu a pus în discuție, în primă instanță, metodologia aplicată la stabilirea factorului aplicabil în ceea ce privește durata încălcării în vederea stabilirii cuantumului amenzii, aceasta nu poate susține, în opinia noastră, în stadiul recursului, că Tribunalul a aplicat în privința sa un tratament mai puțin favorabil decât cel rezervat filialei sale.

36 — A se vedea printre altele Hotărârile KME Germany și alții/Comisia (C-272/09 P, EU:C:2011:810, punctul 104), Chalkor/Comisia (C-386/10 P, EU:C:2011:815, punctul 64), precum și KME Germany și alții/Comisia (C-389/10 P, EU:C:2011:816, punctul 131).

106. În plus, întrucât principiul egalității de tratament nu este un motiv de ordine publică [37], Tribunalul nu era obligat, în drept, să invoce nelegalitatea de care era afectată aplicarea factorului multiplicator, chiar dacă ar fi fost informat cu privire la această problemă în cadrul acțiunii paralele introduse de Total France.

107. Aceste considerații sunt de asemenea valabile în ceea ce privește critica întemeiată pe o pretinsă încălcare a principiului proporționalității. Faptul că Tribunalul trebuie să își exercite competența de fond în ceea ce privește respectarea acestui din urmă principiu nu presupune ca acesta să fie obligat să invoce orice argumente referitoare la o posibilă încălcare a principiului respectiv.

108. Având în vedere toate aceste considerații, apreciem că trebuie să se înlăture primul și al treilea motiv de recurs.

B – *Al doilea motiv, întemeiat pe erori de drept referitoare la motivarea hotărârii atacate*

109. Recurenta susține că Tribunalul a săvârșit mai multe „erori referitoare la motivare” în ceea ce privește exercitarea controlului de legalitate și, respectiv, a competenței sale de fond.

1. Primul aspect: existența unei erori de drept a Tribunalului în cadrul controlului său de legalitate pentru faptul că s-a abținut să sancționeze încălcarea de către Comisie a obligației sale de motivare

a) Argumentele părților

110. Recurenta formulează două critici.

111. În primul rând, aceasta consideră că Tribunalul a săvârșit erori în ceea ce privește controlul motivării deciziei în litigiu cu privire la argumentele destinate să răstoarne prezumția influenței decisive.

112. În opinia Total, mai multe elemente impuneau în speță, în conformitate cu concluziile desprinse din Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia [38], o motivare consolidată în ceea ce privește motivele pentru care Comisia a considerat că elementele prezentate nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția menționată.

113. În primul rând, decizia în litigiu nu s-ar înscrie în practica decizională constantă, ci ar marca o schimbare de abordare, subliniată în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620), în aplicarea prezumției influenței decisive a societăților-mamă asupra filialelor lor. În al doilea rând, această schimbare de abordare ar fi determinat o diferență semnificativă de tratament în privința recurentei, care necesita o atenție specială din partea Comisiei. În al treilea rând, ar trebui să se sublinieze că, în speță, răspunderea recurentei este o răspundere derivată în întregime din cea a filialei sale, singura care a participat în mod direct la încălcare. În al patrulea rând, Total ar fi fost informată în mod formal abia în momentul transmiterii comunicării privind obiecțiunile, ceea ce este în mod potențial de natură să afecteze dreptul la apărare.

114. Referindu-se la Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620) (în special la punctele 160 și 167 din aceasta), Total consideră că, contrar afirmațiilor Tribunalului, la punctul 123 din hotărârea atacată, Comisia nu a examinat toate probele pe care le prezentase. Tribunalul ar fi omis să sancționeze lipsa totală a motivării deciziei în litigiu cu privire la acest aspect, ceea ce

37 — Ca dovadă, împrejurarea că acesta a fost respins ca motiv nou în fața Curții (a se vedea Hotărârea Langnese-Iglo/Comisia, C-279/95 P, EU:C:1998:447, punctele 53-56, și Hotărârea The Dow Chemical Company/Comisia, C-179/12 P, EU:C:2013:605, punctele 80-83).

38 — C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctele 150-165.

constituie o încălcare a unei norme fundamentale de procedură. În opinia recurentei, hotărârea atacată ar indica o confuzie (a se vedea în special punctele 74 și 146 din hotărârea atacată) între, pe de o parte, posibilitatea Comisiei, atunci când societatea-mamă deține filiala în proporție de 100 %, de a prezuma că există o unitate economică între ele și, pe de altă parte, posibilitatea legitimă a unei societăți care urmărește să răstoarne o astfel de prezumție de a prezenta orice element de natură să demonstreze că cele două societăți în discuție nu constituie o astfel de unitate.

115. În al doilea rând, Total consideră că, prin substituirea propriului raționament celui al Comisiei, Tribunalul, în loc să cenzureze decizia în litigiu pentru nemotivare, a depășit limitele controlului său de legalitate, ceea ce ar trebui să conducă în mod necesar la anularea hotărârii atacate. Această situație s-ar regăsi în special în ceea ce privește motivarea răspunsului la argumentele privind autonomia financiară a Total Raffinage Marketing (T-566/08, EU:T:2013:423) (în special punctele 89 și 90 din hotărârea atacată), necomunicarea de către filială către societatea-mamă a activității sale pe piață (punctul 95 din hotărârea atacată), lipsa unor instrucțiuni date de societatea-mamă recurentei (punctul 99 din hotărârea atacată) și respectiv, în sfârșit, lipsa unor suprapuneri ale personalului în cadrul organelor de conducere ale societății-mamă și ale filialei sale (punctele 75-80 din hotărârea atacată).

116. Comisia solicită respingerea acestor critici pe care le consideră inadmisibile și, în orice caz, nefondate.

b) Apreciere

i) Admisibilitate

117. Trebuie să se analizeze, în primul rând, admisibilitatea acestui aspect.

118. Astfel cum a arătat Comisia, este legitim îndreptățită întrebarea dacă recurenta, invocând pentru prima dată chestiunea motivării, ca normă fundamentală de procedură, a deciziei în litigiu, urmărește să modifice obiectul litigiului prezentat Tribunalului.

119. Rezultă astfel că punctele din hotărârea atacată puse în discuție în cadrul celui de al doilea motiv al prezentului recurs [39], prin care se urmărea să se răspundă la argumentele prezentate în cel de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv invocat în fața Tribunalului, se raportau în esență la problema dacă Comisia săvârșise o eroare vădită de apreciere a elementelor invocate în vederea răsturnării prezumției influenței decisive.

120. Recurenta a subliniat de altfel că criticile pe care le formulează în cadrul prezentului motiv au privit „o lipsă totală a motivării” deciziei în litigiu, pe care Tribunalul ar fi trebui să o invoce din oficiu.

121. În această privință, este consacrat că nerespectarea obligației de motivare impusă de articolul 296 TFUE a actelor adoptate de instituții, avută în vedere ca normă fundamentală de procedură, *poate* fi invocată din oficiu de instanță. Această posibilitate rezultă în mod logic din necesitatea oferită instanței chemate să soluționeze litigiul de a examina, în vederea exercitării concrete a controlului său, raționamentul autorului actului. Este astfel consacrat că obligația de a motiva o decizie individuală are ca scop fundamental să permită un control judiciar [40].

39 — Punctele 88-93 și 94-96 din hotărârea atacată.

40 — A se vedea printre altele Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctul 148 și jurisprudența citată).

122. Problema dacă lipsa motivării *trebuie* invocată din oficiu în toate cazurile necesită o înțelegere mult mai delicată și implică, în circumstanțele speciale ale speței, un răspuns negativ.

123. În opinia noastră, întrucât instanța este chemată să se pronunțe cu privire la temeinicia unei aprecieri conținute în actul atacat – în speță cea privind examinarea elementelor prezentate în vederea răsturnării prezumției influenței decisive a recurentei asupra filialei sale, instanța trebuie, pentru a-și exercita controlul, să fie în mod necesar în măsură să înțeleagă conținutul deciziei și raționamentul reținut de autorul actului. Cu alte cuvinte, examinarea temeiniciei aprecierilor efectuate de Comisie trece în mod necesar prin verificarea, chiar și implicită, a caracterului suficient al motivării deciziei în litigiu.

124. De asemenea, subscriem pe deplin la poziția susținută de Comisie potrivit căreia Tribunalul nu poate fi obligat să controleze din oficiu motivarea deciziei în litigiu cu privire la aspecte care nu au fost evocate în fața sa. De altfel, în acest sens, Curtea s-a pronunțat recent, respingând, în cadrul unui recurs, două motive referitoare la motivarea deciziei în litigiu care, la fel ca și situația din speță, nu fuseseră invocate în mod expres în primă instanță [41].

125. Situația avută în vedere în speță se distinge astfel de cea care se punea în discuție în Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620), cauză în care problema motivării respingerii argumentelor invocate de recurentă în vederea răsturnării prezumției influenței decisive fusese invocată mai precis în primă instanță [42].

126. Trebuie să se arate în speță că recurenta și-a centrat argumentele chiar pe recurgerea la prezumția exercitării unei influențe decisive asupra filialei sale, Total France, care îi fusese opusă și pe elementele care ar fi trebuit să determine Comisia să răstoarne prezumția respectivă. Punctele criticate din hotărârea atacată se raportau, așadar, la temeinicia aprecierilor efectuate de Comisie și la caracterul eventual insuficient, din perspectiva respectării normelor fundamentale de procedură, al expunerii de motive a deciziei în litigiu.

127. De asemenea, considerăm că primul aspect al motivului trebui respins în întregime ca inadmisibil.

128. Considerăm astfel dificil de conceput ca Tribunalul să fie cenzurat pentru faptul că nu a evocat o problemă care nu i-a fost prezentată în mod direct. O altă concluzie ar implica, în opinia noastră, nerespectarea principiilor directoare ale procesului prin impunerea unei obligații disproporționate instanței, obligație care și-ar avea temeiul în intenția de „a compensa” oarecum utilizarea, validată de Curte, a prezumției influenței societăților-mamă asupra filialelor lor. Vom reveni ulterior asupra acestui aspect.

129. Pentru ipoteza în care Curtea nu ar fi de acord cu această concluzie, trebuie să se analizeze problema de fond dacă Tribunalul a încălcat concluziile desprinse din Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia.

ii) Conținutul obligației de motivare potrivit aceleiași Hotărâri Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P)

130. Recurenta pare să sugereze că problema invocării din oficiu a motivării actelor instituțiilor se prezintă la o nouă dată și cu o acuitate deosebită în ceea ce privește deciziile Comisiei care se referă la prezumția influenței decisive. Astfel, dacă s-ar fi urmat concluziile desprinse din Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620), Curtea ar fi subliniat printre altele că, simultan cu

41 — A se vedea Hotărârea Gascogne Sack Deutschland/Comisia (C-40/12 P, EU:C:2013:768, punctele 46-55 și 61-64).

42 — A se vedea punctul 9 din această hotărâre, care menționează examinarea de către Tribunal a celui de al doilea motiv invocat în fața sa, întemeiat pe insuficiența motivării.

obligația Comisiei de a se asigura că decizia în litigiu conține „o prezentare detaliată” a motivelor pentru care considera că elementele invocate de societatea-mamă recurentă nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția aplicată în această decizie, Tribunalul avea obligația să acorde o *atenție deosebită* aspectului dacă Comisia a îndeplinit această obligație (punctul 167 din hotărâre).

131. Amintim că, în Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620), Curtea a subliniat printre altele că, în ceea ce privește o decizie a Comisiei care se întemeiază în mod exclusiv, în raport cu anumiți destinatari, pe prezumția exercitării efective a unei influențe decisive, trebuie să se constate că Comisia trebuie în orice caz să le prezinte în mod adecvat acestor destinatari motivele pentru care elementele de fapt și de drept invocate nu au fost suficiente pentru a răsturna respectiva prezumție, în caz contrar această prezumție devenind, în fapt, irefragabilă. Obligația Comisiei de a-și motiva deciziile cu privire la acest aspect rezultă în special din caracterul relativ al prezumției menționate, a cărei răsturnare ar necesita ca persoanele interesate să prezinte o probă referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice dintre societățile în cauză (punctul 153 din aceeași hotărâre).

132. Curtea preciza în acest context că, deși Comisia nu este în mod necesar obligată să ia poziție cu privire la toate argumentele invocate în fața sa de persoanele interesate, Tribunalul avea obligația, *ținând seama de toate împrejurările speței*, să acorde o atenție deosebită aspectului dacă această din urmă decizie conține o prezentare detaliată a motivelor pentru care Comisia considera că elementele invocate de recurentă nu erau suficiente pentru a răsturna prezumția aplicată în această decizie (punctele 161 și 167 din hotărâre).

133. Pe lângă faptul, menționat anterior, că fusese evocată în fața Tribunalului, problema motivării părții din decizia Comisiei referitoare la utilizarea prezumției influenței decisive și a argumentelor privind răsturnarea acesteia, Curtea urmărea, în opinia noastră, să evidențieze circumstanțe speciale, iar nu, după părerea noastră, să consacre o anumită obligație de motivare consolidată și, în mod concomitent, să impună Tribunalului o vigilență deosebită în această privință.

134. Apreciem că acest lucru reiese destul de clar din termenii utilizați de Curte, care, după ce a amintit jurisprudența constantă în materia motivării actelor cu aplicabilitate individuală [43] și în special norma potrivit căreia cerința motivării trebuie adaptată fiecărui caz, menționează particularitățile care caracterizează spața.

135. Mai întâi, Curtea arătase că doar un considerent al deciziei în litigiu în această cauză prezenta efectiv motivele respingerii de către Comisie a argumentelor recurentei referitoare la presupusa autonomie a filialei sale [44].

136. În continuare, cauza în discuție era, în opinia Curții, caracterizată printr-o schimbare de abordare – necontestată în cadrul procedurii de recurs – față de recurentă între decizia „peroxizi organici” [45] și decizia în litigiu în cauza respectivă [46].

137. Potrivit hotărârii, de altfel, doar din cauza unor „împrejurări specifice”, Curtea concluzionase în cele din urmă că Tribunalul săvârșise o eroare de drept prin faptul că a considerat că decizia în litigiu era conformă cu articolul 253 CE și prin faptul că nu a sancționat nemotivarea deciziei în litigiu cu privire la amenda aplicată recurentei [47].

43 — A se vedea Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctele 144-155).

44 — *Ibidem*, punctul 168.

45 — Decizia C(2003) 4570 final a Comisiei din 10 decembrie 2003 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/E-2/37.857 – Peroxizi organici) (JO 2005, L 110, p. 44).

46 — Și anume Decizia C(2004) 4876 final a Comisiei din 19 ianuarie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cazul COMP/E-1/37.773 – AMCA (a se vedea Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia, EU:C:2011:620, punctele 163-167).

47 — A se vedea Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620 punctul 170).

138. În speță, nu considerăm că nu s-a ținut seama de concluziile desprinse din această hotărâre.

139. În primul rând, astfel cum a menționat Comisia în mod corect, considerăm că atât dispozițiile deciziei Comisiei, cât și împrejurările specifice care au condus la adoptarea acesteia trebuie să fie distinse de cele din cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia (C-521/09 P, EU:C:2011:620). Ne aflăm, fără îndoială, în prezența unei decizii a Comisiei care conține o motivare mai densă [48] și cu siguranță mai puțin ambiguă decât cea care o caracteriza pe cea în discuție în această cauză.

140. În al doilea rând, ne putem îndoi de faptul că Comisia s-a îndepărtat de practica decizională prin adoptarea deciziei în litigiu în cauza care face obiectul analizei. Aceasta este caracterizată astfel printr-o anumită conformitate în ceea ce privește aplicarea prezumției privind exercitarea efectivă stabilită în ceea ce privește raporturile dintre societățile-mamă și filialele acestora deținute în proporție de 100 %. Astfel, apreciem că utilizarea acestei prezumții de către Comisie și consacrarea sa în jurisprudența Curții [49] sunt într-adevăr anterioare adoptării deciziei în litigiu.

141. Din toate aceste considerații reiese că argumentele întemeiate pe o presupusă încălcare a obligației de motivare, astfel cum a fost precizată în Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia menționată, nu pot fi, în opinia noastră, reținute.

142. În orice caz, nu ne convinge faptul că Tribunalul a săvârșit o anumită eroare în ceea ce privește „analiza motivării” deciziei în litigiu. Astfel, suntem de părere că toate elementele invocate de recurentă pentru a pune în discuție și pentru a răsturna prezumția influenței decisive în acest context [50] au fost luate în considerare în mod corespunzător de Tribunal și că acesta s-a asigurat într-adevăr că Comisia examinase elementele invocate în răspuns la comunicarea privind obiecțiunile. Dovadă în acest sens stau importantele considerații consacrate de Tribunal examinării argumentelor prezentate în această privință de recurentă și întemeiate pe lipsa suprapunerii conducerii recurentei cu cea a Total France (punctele 75-81), pe pretinsa definire autonomă de către Total France a strategiei sale comerciale (punctele 82-87), pe pretinsa autonomie financiară a Total France și, respectiv, pe procentul redus din vânzările de ceară de parafină în cadrul cifrei de afaceri a acesteia (punctele 88-93), pe afirmațiile potrivit cărora Total France nu informase recurenta cu privire la activitatea sa pe piață (punctele 94-96) și pe afirmațiile potrivit cărora Total France nu era condiționată de instrucțiunile recurentei și acționa în nume propriu și pe seama sa (punctele 97-100).

143. Contrar celor sugerate de recurentă, considerăm că respectivele considerații nu indică nicio confuzie între posibilitatea de a utiliza prezumția influenței decisive astfel cum decurge din jurisprudență și posibilitatea legitimă a oricărei societăți de a invoca elemente în vederea răsturnării prezumției amintite.

144. În sfârșit, în ceea ce privește critica întemeiată pe faptul că Tribunalul ar fi substituit, în special la punctele 89, 90, 95, 98 și 99, propria apreciere celei inexistente a Comisiei, aceasta nu ne convinge mai mult.

48 — Aprecierea consacrată întreprinderii care răspunde pentru încălcare este, în ceea ce privește recurenta, prezentată în cuprinsul a aproximativ 20 de considerente [considerentele (574)-(586) ale deciziei în litigiu).

49 — A se vedea printre altele Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia (C-243/12 P, EU:C:2009:536, punctele 58-63 și jurisprudența citată).

50 — A se vedea examinarea celui de al patrulea motiv efectuată la punctele 67-102 din hotărârea atacată.

145. Pe lângă împrejurarea că anumite fragmente privesc considerații suplimentare [51], a căror infirmare nu poate conduce la anularea hotărârii [52], faptul că Tribunalul a reluat, în fragmentele hotărârii referitoare la al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, anumite considerații invocate de Comisie, confruntându-le totodată cu analiza critică rezultată din discuțiile inițiate între părți, nu poate fi asimilat cu o încercare de substituire de motive.

146. În consecință, propunem să se respingă primul aspect al celui de al doilea motiv ca fiind inadmisibil și, în orice caz, ca fiind nefondat.

2. Al doilea aspect: lipsa motivării de către Tribunal, care acționează în cadrul competenței sale de modificare

a) Argumentele părților

147. Recurenta critică Tribunalul pentru faptul că, în ceea ce o privește, nu a verificat caracterul adecvat al motivării cuantumului amenzii, atât în raport cu gravitatea, cât și cu durata încălcării, în timp ce în Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423) a efectuat demersul respectiv. În opinia Total, Tribunalul ar săvârși o dublă eroare de drept: în primul rând, acesta ar omite să verifice în mod independent și din oficiu caracterul adecvat al amenzii care i-a fost impusă și, în al doilea rând, ar motiva în mod eronat aprecierea sa, limitându-se să indice, la punctul 224 din hotărârea atacată, că cuantumul amenzii este adecvat „având în vedere toate împrejurările speței”.

148. Comisia solicită respingerea acestui aspect.

b) Apreciere

149. Al doilea aspect al celui de al doilea motiv implică, în opinia noastră, două obiecții. Prima este strâns legată de problemele invocate prin intermediul primului motiv, întrucât se realizează un paralelism cu cuantumul amenzii reținute în Hotărârea Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423). A doua urmărește mai global să denunțe lipsa motivării caracterului adecvat al amenzii care i-a fost aplicată.

150. Cu privire la prima obiecție, se face trimitere la considerațiile expuse anterior. Astfel, nu numai că Tribunalul nu era obligat să alinieze cuantumul amenzii aplicate recurentei la cel stabilit în cele din urmă pentru filiala sa, ci, de asemenea, criteriile invocate de recurentă în fața Tribunalului în ceea ce privește durata încălcării nu priveau același aspect ca și cel cenzurat de Tribunal și nu avea, așadar, „același obiect”.

151. Cu privire la a doua obiecție, nu considerăm că punctele din hotărârea atacată avute în vedere în mod special de recurentă (punctele 214-219 și 224) sunt afectate de o oarecare eroare de apreciere sau de o oarecare lipsă a motivării, oricât de generale sau succinte pot fi considerațiile reținute de Tribunal.

152. În speță, trebuie amintit că Tribunalul a arătat cele ce urmează în ceea ce privește motivele invocate în susținerea concluziilor în modificare [53].

51 — Aceasta este situația în ceea ce privește punctele 80 și 99 din hotărârea atacată.

52 — A se vedea printre altele Hotărârea Comisia/Deutsche Post (C-399/08 P, EU:C:2010:481, punctul 75 și jurisprudența citată).

53 — A se vedea punctele 191-224 din hotărârea atacată.

153. Mai întâi, acesta a respins al optulea motiv, privind eliminarea amenzii care fusese aplicată recurentei și întemeiat pe încălcarea Orientărilor din 2006 și pe caracterul disproporționat al cuantumului amenzii. Raționamentul adoptat de Tribunal ca răspuns la acest motiv [54] nu este deloc ambiguu și, de altfel, nu a fost nicidecum pus în discuție în cadrul prezentului recurs.

154. În continuare, în temeiul unei prezentări, în opinia noastră, suficiente [55], acesta a respins toate argumentele recurentei dezvoltate în cadrul celui de al nouălea motiv, privind o reducere semnificativă a cuantumului amenzii și întemeiat pe stabilirea pretins eronată a gravității și duratei practicilor pretinse, precum și pe o încălcare a dreptului la apărare.

155. În plus, deși Tribunalul a indicat, în ceea ce privește critica întemeiată pe o motivare insuficientă a neluării în considerare a faptului că practicile în litigiu sunt lipsite de efecte asupra pieței relevante, că examinarea motivării ținea de controlul legalității deciziei în litigiu pe care îl exercită în temeiul articolului 230 CE [56], acesta nu a refuzat totuși să răspundă la argumentele recurentei, astfel cum au fost indicate în cererea introductivă în primă instanță [57].

156. Apreciem că aceste considerații sunt totuși valabile în ceea ce privește argumentele invocate în vederea invalidării concluziilor Comisiei cu privire la durata încălcării (a se vedea punctele 215-219 din hotărârea atacată).

157. În sfârșit, nu putem subscrie la argumentele întemeiate pe faptul că concluzia reținută la punctul 224 din hotărârea atacată, potrivit căreia cuantumul amenzii aplicate recurentei era adecvat „având în vedere toate împrejurările speței”, care ar fi deosebit de vagă și de generală, ar demonstra că Tribunalul nu și-a exercitat controlul de fond la care este obligat.

158. Pe lângă faptul că recurenta omite să arate că respectiva concluzie la care a ajuns Tribunalul la punctul 224 din hotărârea atacată rezultă în urma unei examinări a tuturor motivelor invocate în susținerea cererii de modificare, aceasta nu indică aspectele evocate în mod concret în cursul procedurii cu privire la care raționamentul urmat de Tribunal ar fi afectat de nemotivare.

159. Presupunând că, în realitate, recurenta urmărește să critice tocmai controlul exercitat de Tribunal cu privire la caracterul adecvat al amenzii care i-a fost aplicată, aceasta omite să menționeze ce elemente ar fi trebuit, în opinia sa, să fie luate în considerare în exercitarea competenței de fond. Nu se poate impune Tribunalului în exercitarea competenței menționate să substituie propria apreciere celei a Comisiei examinând din oficiu alte critici care pot fi invocate eventual împotriva elementelor contestate din decizia în litigiu [58].

160. Pentru toate aceste motive, se propune respingerea celui de al doilea motiv în întregime.

C – *Cu privire la al patrulea-al șaselea motiv, privind anularea sau modificarea cuantumului amenzii*

161. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurenta solicită Curții, cu titlu subsidiar, ca, având în vedere considerațiile dezvoltate în special în cadrul celui de al treilea motiv, aceasta să utilizeze pe deplin competența sa de modificare prin anularea sau prin reducerea cuantumului amenzii aplicate Total ținând seama de toate circumstanțele de drept ale cauzei.

54 — *Ibidem* (punctele 193-204).

55 — *Ibidem* (punctele 208-220, 222 și 223).

56 — A se vedea punctul 212 prima teză din hotărârea atacată.

57 — A se vedea punctul 212 a treia teză din hotărârea atacată.

58 — A se vedea în acest sens Hotărârea Siemens și alții/Comisia (C-239/11 P, C-489/11 P și C-498/11 P, EU:C:2013:866, punctul 340).

162. Prin intermediul celui de al cincilea motiv, recurenta solicită Curții, cu titlu încă mai subsidiar, chiar și în lipsa anulării hotărârii atacate, să constate că Tribunalul a aplicat în mod necorespunzător competența sa de modificare și să reducă amenda aplicată Total la nivelul amenzii aplicate filialei sale în temeiul Hotărârii Total Raffinage Marketing/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423), respectiv să reducă amenda cu suma de 2 704 158 de euro.

163. Prin intermediul celui de al șaselea motiv și ultimul, invocat cu titlu încă și mai subsidiar, recurenta solicita, în orice caz, Curții să alinieze cuantumul de bază al amenzii care i-a fost aplicată la cel stabilit pentru filiala sa Total France sau, în cazul unui recurs introdus de filială, prin hotărârea Curții pronunțată cu privire la respectivul recurs, în cazul în care aceasta consideră că acea cauză este în stare de judecată, sau prin hotărârea pronunțată de Tribunal, în cazul trimiterii cauzei acestuia spre rejudecare de către Curte. Pentru aceleași motive, Total consideră că eventuala anulare a amenzii aplicate filialei sale trebuie să determine în mod necesar anularea amenzii care i-a fost aplicată.

164. Întrucât primele trei motive de recurs trebuie să fie respinse, al patrulea motiv, care este supus condiției admiterii eventuale a unuia dintre ele și mai ales a celui de al treilea motiv, trebuie să fie, în opinia noastră, respins.

165. În plus, este suficient să se amintească faptul că nu revine Curții obligația, atunci când se pronunță asupra unor chestiuni de drept în cadrul unui recurs, să substituie, pentru motive de echitate, aprecierea sa celei a Tribunalului, statuând, în exercitarea competenței sale de fond, cu privire la cuantumul amenzilor aplicate întreprinderilor din cauza încălcării de către acestea a dreptului Uniunii” [59].

166. Or, este important să se menționeze că Tribunalul a fost sesizat deja cu o cerere privind reducerea cuantumului amenzii aplicate recurentei și că acesta a statuat, după ce a examinat argumentele sale și și-a exercitat competența de fond, că acestea nu justificau o asemenea reducere.

167. Trebuie să se stabilească și dacă, în speță, este oportun ca Curtea să alinieze cuantumul amenzii aplicate recurentei la cel redus al filialei avute în vedere în cauza paralelă Total Marketing Services/Comisia (C-634/13 P) aflată pe rolul Curții (a se vedea Concluziile noastre prezentate astăzi, punctele 103-112).

168. Astfel, în prezenta cauză, sugerăm să se cenzureze în parte hotărârea Tribunalului și să se reducă astfel cuantumul amenzii aplicate acestei filiale la 116 364 588 de euro, pentru a ține seama de faptul că Tribunalul confirmase în mod greșit aprecierea potrivit căreia Total France continuase să participe la înțelegerea privind ceara de parafină după reuniunea tehnică din 11 și din 12 mai 2004.

169. Se ridică astfel problema dacă este oportun, în prezenta cauză, să se țină seama de reducerea respectivă în privința recurentei, și aceasta în conformitate cu posibilitatea oferită prin Hotărârea Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

170. Cu privire la acest aspect precis, trebuie să se arate astfel că, în primă instanță, recurenta susținuse, la fel ca și filiala sa Total France, în cadrul primului aspect al celui de al nouălea motiv că, în ceea ce privește această din urmă societate, Comisia reținuse în mod eronat data de 28 aprilie 2005 ca dată de încetare a participării la încălcarea referitoare la ceara de parafină [60].

59 — A se vedea printre altele Hotărârea E.ON Energie/Comisia (C-89/11 P, EU:C:2012:738, punctul 125 și jurisprudența citată).

60 — A se vedea în această privință punctul 215 din hotărârea atacată.

171. Acțiunile introduse la Tribunal în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Total/Comisia (T-548/08, EU:T:2013:434) și Total Raffinage Marketingl/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423) de către recurentă și, respectiv, de către filiala sa, Total France, se caracterizează, așadar, cu privire la acest aspect printr-o identitate de obiect în sensul Hotărârii Comisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

172. În aceste condiții, instanța Uniunii este, potrivit jurisprudenței care decurge din această hotărâre, abilitată să aplice în mod direct consecințele reducerii complementare a amenzii pe care i se propune să o rețină în privința filialei recurentei în cauza paralelă Total Marketing Services/Comisia (C-634/13 P), aflată pe rolul Curții.

173. În schimb, instanța Uniunii nu este în niciun caz autorizată să procedeze ea însăși la o aliniere a cuantumului amenzii aplicate recurentei în ceea ce privește prima reducere a amenzii efectuată de Tribunal, și anume cea care urmărea să sancționeze o încălcare a principiilor proporționalității și egalității de tratament la luarea în considerare a duratei participării Total France la încălcare (a se vedea punctul 13 din prezentele concluzii).

174. Pe scurt, deși Curtea este, în circumstanțele speței, abilitată să țină seama în mod direct de reducerea pe care sugerăm să o rețină în cauza paralelă menționată Total Marketing Services/Comisia cu privire la filiala Total France, aceasta nu poate, în schimb, să ia în considerare în mod direct reducerea efectuată de Tribunal în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Total Raffinage Marketingl/Comisia (T-566/08, EU:T:2013:423).

175. Ar putea părea, așadar, foarte artificial ca Curtea să efectueze ea însăși alinierea amenzilor în aceste condiții. Curtea este astfel abilitată să țină seama nu de prima reducere a amenzii (și anume cea decisă de Tribunal), ci numai, în ipoteza în care Curtea ar adera la propunerile pe care le-am efectuat în cauza Total Marketing Services/Comisia (C-634/13 P), aflată pe rolul Curții, de cea de a doua. Această stare de fapt ilustrează, în opinia noastră, toate limitele intervenției instanței.

176. Nu este mai puțin adevărat că, astfel cum evocam anterior, trebuie să se amintească în mod expres că revine în primul rând Comisiei sarcina de a acționa în conformitate cu hotărârea care urmează să fie pronunțată în temeiul articolului 266 primul paragraf TFUE. Acest lucru implică faptul că Comisia nu poate, în niciun caz, să solicite recurentei un cuantum al amenzii superior celui pe care va trebui să îl plătească *in fine* filiala sa, Total France, potrivit hotărârii prin care se finalizează judecata în cauza paralelă Total Marketing Services/Comisia (C-634/13 P) aflată pe rolul Curții.

177. Cu această unică rezervă, considerăm că ultimele trei motive nu pot fi admise.

VI – **Concluzie**

178. În lumina considerațiilor precedente, propunem Curții să se pronunțe după cum urmează:

1) Respinge acțiunea.

2) Obligă Total SA la plata cheltuielilor de judecată.